

॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

घातयित्वावयस्यांश्चभ्रातृनथपितृस्तथा ॥ पुत्रान्यौत्रांस्तथाचान्यास्ततोऽसिनिनंगतः ॥ २५ ॥ तवापराधादस्माभिर्भ्रातरस्तेनिपातिताः ॥ निहताज्ञातयश्चापिदिष्टमन्येदुरत्ययं ॥ २६ ॥ आत्मानरोचनीयस्ते श्लाघ्योऽमृत्युस्तवानघ ॥ वयमेवाधुनाशोच्याः सर्वावस्थानुकोरव ॥ २७ ॥ कृपणं वर्तयिष्यामस्तेर्हीनाबन्धुभिः प्रियैः ॥ भ्रातृणांचैवपुत्राणां तथावैशोकविह्वलाः ॥ २८ ॥ कथं द्रक्ष्यामिविधवावधूः शोकपरिप्लुताः ॥ त्वमेकः सुस्थितो राजनस्वर्गेति निलयोऽधुवः ॥ २९ ॥ वयं नरकसंज्ञवैदुःखं प्राप्स्यामदारुणं ॥ स्नुषाश्च प्रसूषाश्चैव धृतराष्ट्रस्य विह्वलाः ॥ ३० ॥ संजय उवाच ॥ एवमुक्त्वा सुदुःखार्तो निशश्वाससपरार्थिवः ॥ विललापचिरं चापि धर्मपुत्रोऽयुधिष्ठिरः ॥ ३१ ॥ इति श्रीमहाभारते शल्यपर्वान्तर्गतगदापर्वणि युधिष्ठिरविलापे एको नवषष्टितमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ अधर्मेण हतं हृद्वाराजानं माधवोत्तमः ॥ किमब्रवीत्तदा सूतबलदेवो महाबलः ॥ १ ॥ गदायुद्धविशेषज्ञो गदायुद्धविशारदः ॥ कृतवानरौहिणे यो यत्तन्ममाचक्ष्व संजय ॥ २ ॥ संजय उवाच ॥ शिरस्यभिहतं हृद्वाराभीमसेनते सुतं ॥ रामः प्रहरतांश्चैष्ठश्रुक्रोधबलवद्बली ॥ ३ ॥ ततो मध्ये नरेन्द्राणामूर्ध्वबाहुर्हलायुधः ॥ कुर्वन्नातस्वरं घोरं धिग्विभीमेत्युवाच ह ॥ ४ ॥ अहो धिग्व्यदयो नाभिः प्रहतं धर्मविग्रहं ॥ नैतद्दृष्टंगदामुद्धेकृतवान्यद्दृकोदरः ॥ ५ ॥ अधो नाभ्या न हंत व्यमिति शस्त्रस्य निश्चयः ॥ अयं त्वं शस्त्रविन्मूढः स्वच्छं दत्तं संप्रवर्तते ॥ ६ ॥ तस्य तत्तद्गुवाणस्य रोषः समभवन्महान् ॥ ततो राजानमालोक्य रोषं संरक्तलोचनः ॥ ७ ॥ बलदेवो महाराज ततो वचनमब्रवीत् ॥ न चैष पतितः कृष्णो कवलं मत्समोऽसमः ॥ ८ ॥ आश्रितस्य तु दौर्बल्यादाश्च यः परिभक्तस्य ते ॥ ततो लांगलमुद्यम्य भीममभ्यद्रवद्बली ॥ ९ ॥ तस्योर्ध्वबाहोः सदृशं रूपमासीन् महात्मनः ॥ बहुधा तु विचित्रस्य ध्वेतस्येव महागिरेः ॥ १० ॥ तमुत्पतंतं जग्राह केशवो विनयान्वितः ॥ बाहुभ्यां पीनवृत्ताभ्यां प्रयत्नाद्बलवद्बली ॥ ११ ॥ सितासितौ यदुवरौ शुशुभाते धिक्कतदा ॥ न भोगौ तौ यथाराजंश्चंद्रसूर्यौ दिनक्षये ॥ १२ ॥ उवाच चैनं संरब्धं शमयन्निवकेशवः ॥ आत्मदृद्धिर्मित्रदृद्धिर्मित्रमित्रोदयस्तथा ॥ १३ ॥ विपरीतं द्विषस्वेतत्षड्विधा दृष्टिः ॥ आत्मन्यपि च मित्रे च विपरीतं यदा भवेत् ॥ १४ ॥ तदा विद्यान्मनो ग्लानिमाशुशान्तिकरो भवेत् ॥ अस्माकं सहजं मित्रं पांडवाः शुद्धपौरुषाः ॥ १५ ॥

शत्रुमित्रस्यक्षयः स्वमित्रमित्रस्यदृष्टिः शत्रुमित्रमित्रस्यक्षयः एवंप्रदृष्टिः आत्मनो दृष्टिः ॥ १३ ॥ विपरीतं आत्मक्षयशत्रुद्वयदृष्टिः ॥ १४ ॥ प्रकृते मित्रदृष्टिरेवात्मदृष्टिः इति १५